پێگەی ئەخلاق لە سیاسەت و حیزبایەتیدا ، هەڕەشە و ترس وەک بەشێک لە ژیانی حیزبایەتی.. گۆران هەڵەبجەیی

ئەوەی زانراوە سیاسییەکان لەهەموو جیهاندا گرنگییەکی ئەوتۆ بە ئەخلاق نادەن و زۆرجار دەیکەنە قوربانی مەرامە سیاسییەکانیان. مکافیللی{١٤٦٩-١٥٢٧} لە بارەی ئەخلاقی دەسەڵاتدارانەوە دەڵێت[گەر بە سیاسییەکت گووت تۆ بێ ئەخلاقیت، ئەوە سوکایەتی نییە بەڵکو پیاهەڵدانە]، یاخود لە شوێنێکی تردا دەڵێت{سیاسەت هیچ پەیوەندی بە ڕەوشتەوە نییە} ، مەبەستی ئەوەیە کە ئەودوو دەستەواژەیە پێکەوە هەڵناکەن. لەڕۆژهەڵاتی ناویندا ژینگەکە زۆر لەبارە بۆ وەلانانی پرەنسیپەکانی ئەخلاق و پێشێلکردنی مافی مرۆڤ. هەرێمی کوردستان ئەو دەڤەرەیە کە بە قێزەوەنترین شێوە ئەخلاق لەژێرپێ دەنرێت.
گەر ئەخلاق ، ڕەوشت ، مەرامە بخەینە نێو چوارچێوەیەکی گونجاو و پێناسەیەکی شایستەی بکەین بەبەردا، ئەو دەمە وێنەکە ڕوونتر دەردەکەوێت، وەک ئەم نمونانەی خوارەوە:

- دەمێک سیاسییەک، سەرۆکی حیزبێک بەر لەهەڵبژاردن کۆمەڵێک بەڵێنی ڕەنگاوڕەنگ بەخەڵک دەدات و پاشان هیچی لێ جێبەجێ ناکات،کەواتە ئەمە بێ ئەخلاقییە.
- حیزبێک سەرکردەیەک داهاتی وڵات بدزێت و خۆیی و دەوروبەری شاهانە بژین و خەڵکیش نغرۆی هەژاری بێت ، بەدڵنیاییەوە ئەمە بێ ئەخلاقییە.
- گەر حیزبێک بەهەڕەشە یا دەسکەوت و مووچەی چەور ئەندامەکانی ڕاگرتبێت ئەوە بێ ئەخلاقییە.
- سەرکردەیەک لە بەردەم میدیاکاندا هەڕەشەی قورس لە لایەنەکەی تربکات ، بەڵام لەژوورەداخراوەکاندا لەسەر هەموو شتێک ڕێبکەون، ئەمەش بێ ئەخلاقییە.
- سەرکردەیەک نەتوانێت شارستانیانە لەگەڵ موخالیفەکانی خۆی ڕەفتار بکات و بۆ یەکاڵاکردنەوەی کێشەکان پەنا بۆ هێزبەرێت، ئەوە بێئەخلاقییە.
- حیزبێک بەرگەی ڕەخنەی هاوڵاتیان نەگرێ و بەشێوەیەکی

دڕندانە پاش فڕاندیان بیانکووژن، ئەمەش دەچێتە خانەی بێ ئەخلاقیەوە.

- دەنگ کڕینی کەسانێک کە سوور دەزانن فەیان بەسەر دڵسۆزی و بیروباوەڕەوە نیەو تەنها پارە هۆکارە، بەمەش دەوترێت بێ ئەخلاقی.
- حیزبێک تەنها بیر لە دزی بکاتەوەو ژیانی هاوڵاتیانیش هیچ بایەخێکی نەبێت لەکنیان ،گەر ئەمە بێ ئەخلاقی نەبێت چیە؟
- گەر دوو حیزب دەستیان نابێتە بینەقاقای کۆمەڵگاو سەرجەم دام و دەزگاو دامەزراوەکان لەژێر هەژموونی حیزب و سەرکردەکانیانابن، بێگومان ئەمەش جۆرێکە لە بێ ئەخلاقی.
- لە دامەزراندنی فەڕاشێکەوە تا وەزیرێک بە ڕەزامەندنی حیزب بێت ئەمەش بێ ئەخلاقیە.
- حیزبێک لە کردنەوەی دوکانێکی شەربەت فرۆشیەوە تا دەگاتە مۆڵ و کۆمپانیاکان پشکی هەبێت دیارە بێ ئەخلاقیە.
- حیزبێک سامانی وڵات بە ژێر زەوی و سەرزەوی و هەوایی لەسەر خۆی تاپۆ بکات بێئەخلاقیە.
- نەوەی سێیەمی سەرکردە باڵاکانی حیزبێک، ملیۆنێرو ملیاردیارو خاوەنی زانکۆ،کەناڵی تیڤی،هەزارەها دۆنمی زەوی ،ڕێکخراوی هەمەجۆر و فڕۆکەی تایبەتبن،ئەوە ئەوپەڕی بێئەخلاقیە.

+بەهەر شکستیەک کە خەڵک باجەکەی دەدات، بێ شەرمانە پاساوی بۆ بهێننەوە، تەنها وەک بێئەخلاقی پێناسەی بۆدەکرێت.

- تەزویر لە هەڵبژاردنەکاندا بەخەبات حساب بکرێت بێگومان بێئەخلاقیە.
- فەرمانی دراوسێ دوژمنەکانت جێبەجێ بکەیت بەڵام ئامادەنەبیت بچوکترین داوای خەڵکەکەت جێبەجێ بکەیت، ئەمەش ترۆپکی بێ ئەخلاقیە.
- منداڵانی جیلی سێی سەرکردەکانی بنەماڵە کە هیچ پۆستێکی ئیداری و حیزبیان نیە ، دەستیان لە زۆرێک لەسەرکردەکانی هەمان حیزب و هەر وەزیرێک زیاتر دەڕوات ولەسەردانەکانیاندا فەرشی سوریان بۆڕادەخەن و ئەفسەرە پلەدارەکان سڵاوی سەربازیان بۆدەکەن. ئەمەش دیسان بێئەخلاقیە.
- گچکەترین خزمەتگوزاریان پێشکەش نەکردوە، کەچی شکستیەکانیان بە نرخی سەرکەوتن دەفرۆشنەوە.

+تادوێنی ئەوانە بەشێک بوون لە جەستەی هێزە بێبەزەیی و داپڵۆسێنەرەکەت کەچی بەهۆی ناکۆکیتەوە لەگەڵ ئامۆزاکەت بەقێزەوەنترین و دڕندانە ترین شێوە ڕەفتارت لەگەڵیان کرد ،لە کووشتن، ئەشکەنجە ،سوکایەتی، ڕووتکردنەوە،سووتاندن و

تاد، بەم كارانەتان ئەخلاقتان لەسنوور تێپەڕاند.
[هەڕەشە و ترس وەك بەشێك لە ژيانى حيزبا يەتى]

لەكن يەكێتى و پارتى ئەندام هيچ بەهاو مەكانەيەكى نيە بەڵكو ئەندامان بريتين لە جەستەيەكى بێ بزاوت و مێشكێكى زەوت كراو، ئەندامان كۆيلەى گ□و□□ايەڵن ، هەردەم لە ئامادەباشيدان بۆ جێبەجێ كردنى فەرمانى سەرەوەيان . لەدۆخێكى پڕ ل□ ترس و دەڵەڕاوكێدا دەژين. ئەندامانى ئەم دووحيزبە هەرگيز ناتوانن ئاسوودە بژين، ئەويش بەهۆى ئەو فشارە دەرونىەى لەسەريانە. ئەم ڕەوشەى نێو ئەم دووحيزبە دەلالەت لە ئەوپەڕى بێ متمانەيى دەكات لەسەرەوە بە ئەندامەكانيان. دەمێك لەسەرەوە هەڕەشە لە ئەنداميان دەكەن كە لەكاتى دەنگداندا وێنەى دەنگدانەكە بگرن، گەر ئەوكارەنەكەن دەبێ چاوەڕێى يەكێك لەم سزايانە بكەن، دەركردن لەكار، بڕينى مووچەى بنديوار، گواستنەوى بۆشوێنێكى دوور، دابەزاندنى پلەى حيزبى و وەزيفى و سزاى ديكەش.جا ئەمە نمونەيەكى حاشاهەڵنەگرە لە بێ متمانەيى.

هەرحيزبێك گەر نەيتوانى كەشێكى لەبار بۆ ئەندامەكانى فەراهەم بكات ، ئەو ئازاديەيان پێنەدات ڕەخنەبگرن يا ڕاى جياوازى خۆيان دەرب□ن ، كەواتە ئەوە حيزب نيە بەڵكو بەنديخانەى ئەقڵە.